

LBŠ
emblemos
konkursas
Žr. 5 psl.

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS ŠVEDIJOJE INFORMACINIS LEIDINYS

Nyhetsblad för Litauiska Föreningen i Sverige

Nr. 2

2003 m. lapkritis

Mano senelės du sodai

Irvis Šeinius

Vėjas iš rytų
vėjas iš vakarų

saulėgražos remia
auksinę šiaudų
pastogę
baltų rausvų piliarožių
žiedynas džiaugsmui vestuvėms

Vėjas vakarų
vėjas iš rytų

sodas mūs džiaugsmui
ankstyvajam rytmečiui
tyrosiom rasų akimis
ir mėtų gležnais lapeliais
švelnumas rūpestis
Jumis beaugančiais
Jumis rudenio subręstančiais

Vėjas iš rytų
Vėjas vakarų

sodas mūs liūdesiui
vėlyvajam vakarui
nebegirdinčiam žiogo
vos bežiūrinčiam puikiąją rožę rusenant

Mažutė sulinkusi
mano lietuvė senelė
išmanė didybę
gimimo ir pražūties

lai veša
du sodai
vėjui į vakarus
vėjui į rytus

ir tas vienas
liūdesiui džiaugsmui

Vertė Sigutė Radzevičienė

Pristatome: Indrė Dagilienė

Lietuvos Respublikos Konsulė Švedijos Karalystėje

2003 rugsėjo 15 d. pakeičiau LR Konsulą p. Antaną Baltušį. Lietuvos diplomatinėje tarnyboje dirbu nuo 1995 metų. 1997-2001 m. dirbau Lietuvos Respublikos misijoje prie NATO Briuselyje, Belgijos Karalystėje. Išsilavinimas: Vilniaus universitetas, filologijos studijos; Jungtinių Tautų tobulinimosi ir studijų institutas Ženevoje, tarptautinių santykių studijos.

Į Švediją kartu atvyko ir keturiolikmetis sūnus Džiugas, kuris lanko tarptautinę Stokholmo mokyklą.

Maloniai visus kviečiu jums rūpimais klausimais apsilankyti LR ambasados konsuliniame skyriuje (Kaptensgatan 16) pirmadieniais, antradieniais, ketvirtadieniais, penktadieniais nuo 9 iki 12 val. arba pasikambinti tel. 08-10 35 65.

Gerbiami LBŠ nariai ir svečiai!

2004 m. vasario 14 dieną, šeštadienį, 14.00 val. kviečiame Jus į Visuotinį LBŠ ataskaitinį rinkiminį susirinkimą. Susirinkimas vyks Marijos Magdalenos parapijos salėje, Ragvaldsgatan 10, metro stotelė "Slussen". Susirinkimo programoje - LBŠ valdybos ir pirmininko rinkimai,

naujo LBŠ biudžeto priėmimas, Valdybos darbo ir darbo grupių ataskaita, mokyklos klausimai ir kt. Susirinkimą planuojame rengti jaukiame neformalioje aplinkoje, prie kavos puodelio. 16 val. prasidės kultūrinė programa, o 17 val. - pobūvis. Visus maloniai kviečiame!

LBŠ valdyba

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės XI Seimas

2003 metų liepos 7-11 dienomis Vilniuje

Virginija Langbakk

LBŠ Pirmininkė 2002-2003 metais

Kas ketvirti metai į Lietuvą suvažiuoja įvairiose pasaulio kampeliuose gyvenančių lietuvių bendruomenių atstovai apsvarstyti praėjusios kadencijos darbo ir priimti strateginius sprendimus apie būsimas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės, PLB darbo kryptis ir užduotis.

Mažosios šalys, kaip Švedija, Norvegija ar Šveicarija, yra atstovaujamos tos šalies bendruomenių pirmininkų/ių.

Įdomu pastebėti, kad nuo 1990 metų lietuviai apsigyveno net 35 šalyse, ir dabar bendruomenės įkurtos tokiose tolimose vietose, kaip Kolumbija, Naujoji Zelandija, Urugvajus, Venesuela, Uzbekija ar Graikija.

Jaunimo sąjungos, per kurias bendruomenės kuria savo ateitį ir bando išlaikyti lietuviškas tradicijas bei kalbą, veikia net 18-oje šalių. Šalia tradicinių didelių bendruomenių jaunimo sąjungos atsirado ir "naujose" Gruzijos, Moldovos, Urugvajaus bei Baltarusijos bendruomenėse.

Pagal susidomėjimą ir problemų ratą Seimo metu bendruomenės skyrėsi į aiškias tris grupes: didžiosios bendruomenės, kaip JAV, Kanada, D. Britanija ar Australija, kurioms lietuviškos ir ypač kalbos išlaikymas yra pagrindinis klausimas. Tų šalių jaunimas - trečios ar ketvirtos kartos, lietuviškai kalba sunkiai ir lengviau save atranda tos šalies kontekste, nei toli esančioje Lietuvoje. Tokios bendruomenės skiria daug laisvo laiko ir pastangų, organizuodamos kultūrinės ir tradicinės šventės ir rinkdamos lėšas jaunimo, kultūros bei bažnyčios veiklai remti.

Antrąją grupę sudarė Rytų Europos šalių bendruomenės, kurių dauguma priklausė Sovietų Sąjungai, ir lietuviai ten apsigyveno tiek prievarta, tiek savo noru. Skaudžiausia tų bendruomenių problema yra lietuvių kalbos mokymas ir lietuviškų mokyklų kūrimas, nes nei Ukraina, nei Baltarusija, nei Rusija neturi lėšų kitų tautybių mokykloms paremti. Lietuvos vyriausybė, ypač Tautinių mažumų departamentas ir PLB bei PLB Lietuvos fondas stipriai remia tų šalių bendruomenių veiklą, ypač lietuviškos palaikymą, siūsdami metodinę medžiagą ir rengdami kursus lietuviškų mokyklų mokytojams.

Mūsų bendruomenė priklauso trečiajai grupei, kurią būtų galima pavadinti Europos mažųjų bendruomenių grupe. Kartu su Norvegijos, Danijos, Olandijos, Čekijos, Šveicarijos ir Vengrijos pirmininkėmis išsiaiškinome, kad jų problemos – lygiai tokios pačios, kaip mūsų Švedijoje,

t.y. lėšų ieškojimas sekmadieninėms mokykloms, kalbos ir lietuviškų tradicijų palaikymas mišrioje šeimoje bei pati svarbiausia veikla ateityje - sėkminga bendruomenės narių integracija į ekonominę šalies rinką ir socialinę sistemą.

Kad galėtume keistis patirtimi ir mūsų mažųjų bendruomenių klausimai būtų įtraukti į PLB darbo apimtį, mes pasiūlėme PLB Seimui įtraukti į naująją PLB Valdybą vieną mūsų grupės atstovę, kuri koordinuotų Europos mažųjų bendruomenių veiklą ir skatintų bendradrabiavimą bei dalinimąsi teigiama patirtimi. Mūsų visų džiaugsmui Norvegijos LB pirmininkė Daina Bogdanienė sutiko ir buvo Seimo patvirtina šioms pareigoms.

PLB Seimas daug diskutavo ir tokius klausimus, kaip bažnyčios rolė lietuviškos palaikymui, jaunimo pritraukimas, lietuvių asimiliacijos pavojus ir integracija naujose šalyse. Kai kurios didelės bendruomenės skundėsi kai kuriais naujai atvykusiais lietuviais, kurie tikisi, kad bendruomenė juos remis finansiškai ar padės surasti darbą.

PLB Seimas svarstė ir būsimas darbo kryptis, naujos strategijos sukūrimą. Lietuvai tapus ES nare, įvyks daug pasikeitimų tiek politinėje, tiek ekonominėje ar socialinėje srityje, todėl PLB nusprendė sukurti naują ryšių su Lietuva ir ryšių tarp kitų bendruomenių strategiją.

Jaunimo klausimas sukėlė daug intensyvių diskusijų. Didžiosioms bendruomenėms tai vienas iš pačių pagrindinių klausimų, kitose bendruomenėse, kaip pvz., Švedijoje, tokios formalios jaunimo grupės net ir nėra. Mūsų bendruomenei Švedijoje irgi būtų naudinga įkurti jaunimo grupę dėl daugelio priežasčių: ryšių užmezgimui su kitomis šalimis, kultūriniam pasikeitimui, įtraukiant tautinius šokius ir dainas, mokyklų veiklai ir pan.

PLB fondas taip pat remia įvairius jaunimo projektus, kur mūsų jaunimas dar niekada nedalyvavo.

PLB XI Seimas išsiskirstė, išrinkęs naują PLB Valdybą ir priėmęs nemažai nutarimų, kurie veiks per ketverių metų kadenciją iki naujo Seimo 2007 metais.

Visus, kam įdomu susipažinti su Seimo medžiaga, prašom kreiptis į LBŠ Valdybą, o įvairios naujienos iš PLB bus pastoviai skelbiamos kituose LBŠ laikraščeliuose ar per internetą.

Lietuvių Bendruomenės Švedijoje Moterų grupė

Virginija Langbakk

Daugiau kaip prieš metus LBS įsteigė moterų grupę, kurios tikslas buvo suburti moteris ir merginas, turinčias noro ir laiko susitikti, pabendrauti ir padėti integruotis į Švedijos visuomenę bei darbo rinką. Ši grupė pastoviai didėja, susitiko keturis kartus ir aptarė kelias naujas veiklos idėjas. Viena iš tokių sričių yra jau prasidėjęs projektas prieš prekybą žmonėmis, kur mūsų moterų grupė dirbs su valstybinėmis žinybomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis. Per šį projektą mes tikimės sukurti gerą bendruomenės įvaizdį bei užmegzti ryšius su svarbiomis institucijomis.

Dalyvaujančioms moterims ši veikla turėtų sudaryti sąlygas praplėsti kontaktus su Švedijos visuomene ir galbūt gauti darbą.

Kita moterų grupės veikla - lapkričių prasidedantis imonių ir darbo vietų kūrimo projektas, kur mes bendradarbiausime su keliomis Švedijos draugijomis ir ruošime projektą Europos Sąjungos "Trečio tikslo" programai. Į šį projektą bus priimami visi lietuviai - ir vyrai, ir moterys. Konkretesnė informacija bus platinama per LBS moterų grupės tinklą ir Valdybos puslapį.

Moterų grupė pristatoma Švedijos valstybinėms įstaigoms

Lilia Bakanauskaitė

Saulėtą rugpjūčio popietę Stokholmo *Kvinnoforum* pakvietė mus, lietuvių moterų grupės atstoves, ir kitų svarbių organizacijų bei žinybų atstovus į susitikimą svarbiu prekybos moterimis klausimu. Susirinkime dalyvavo *Unga kvinnors värn*, *Svenska kyrkan*, *Stadsmissionen*, *Rikskriminalpolisen*, *Socialtjänstförvaltningen* atstovai. Mūsų lietuvių moterų grupę atstovavo Vilija Liorančienė ir Lilia Bakanauskaitė. Šio didelio projekto vadovė - Carolina Wennerholm (*Kvinnoforum*). Susitikime buvo aptarta prekybos žmonėmis ir prostitucijos problemos bei

keliai jas įveikti. Mes, lietuvaitės, taip pat pareiškėme norą dalyvauti šiame projekte.

Prie gardaus kavos puodelio ir ponių Rūtos Zapolskienės ir Virginijos Langbakk keptų kvepiančių pyragų susirinko lietuvaitės toliau spręsti šio projekto eigą. Mes aptarėme konkrečius veiklos momentus. Keturioms merginoms ir moterims (Eleonora Jonušienė, Vilija Liorančienė, Alma Vaškytė ir Lilia Bakanauskaitė) mielai sutiko įsijungti į šį darbą. Mes esame tikros, kad kiekviena aktyvi veikla yra tikrai naudinga ir svarbi!

Tautinių šokių grupė

Jurga Laurenčikienė

Šį rudenį Stokholme susikūrė lietuviškų tautinių šokių grupė. Kiekvieną antradienį ABF teatro salė dreba nuo lietuviškų polkų, o šokėjai pluša, net sušilę, bandydami įveikti šokių žingsnius. Grupė ruošiasi dalyvauti XII Lietuvių tautinių šokių šventėje Čikagoje 2004 metų liepą. Šokių muzika ir aprašymai jau yra gauti iš šventės organizatorių. Šokėjai mokosi ir būsimos šventės šokių-stilizuotų, pritaikytų scenai, ir autentiškų lietuvių folklorinių šokių.

Į repeticijas vaikšto 17 žmonių, tačiau 8 porų dar nesudarom. Taigi visi, kam būtų įdomu prie šokėjų prisijungti ir pamiklinti kojas, kviečiami ateiti į repeticijas. Iki Šv. Kalėdų repeticijos vyks antradieniais 19.30, ABF huset, Sveavägen 41, 6 aukštas, Teatersalen. Jei kas norite smulkesnės informacijos, galite rašyti Jurgai Laurenčikienei el. paštu: Jurga.Laurencikiene@cmb.ki.se arba skambinti telefonu 070-4714957.

LBS susitikimai

Informuojame, kad Lietuvių bendruomenės Švedijoje pastovūs susitikimai vyksta kiekvieno neporinio mėnesio (sausio, kovo, gegužės, rugsėjo, lapkričio) antrą mėnesio penktadienį 17.30 val. Lietuvos Ambasadoriaus rezidencijoje. Adresas: Strandvägen 53, Stokholmas. Kviečiame visus ateiti.

LBS turi savo internetinę konferenciją, vadinama Lit-listu, kur galima pasiųsti ir gauti skubią informaciją. Kaip įsirašyti į Lit-listą, rasite adresu www.qedata.se/lbs, mygtukai LBS, LBS darbai. Jei turite neaiškumų dėl Lit-listo, kreipkitės į Audronę Vodzinskaitę-Städje, e-adresas: audrone@qedata.se

Lietuvių sekmadieninė mokykla Stokholme

Eglė Miniotienė

Tėvų komiteto pirmininkė

Stokholmo Lietuvių sekmadieninė mokykla šį rudenį pradėjo šeštąjį gyvavimo sezoną. Galima drąsiai pripažinti, kad pernai ji labiausiai priartėjo prie tikros mokyklos įvaizdžio. Tam labiausiai pasitarnavo tai, kad mokykla persikėlė į naujas patalpas Sveavägen 41, kurias gavome iš ABF organizacijos. Pernai mokykla išaugo iki trijų klasių, kuriose mokėsi 14 moksleivių nuo 4 iki 12 metų. Tada atsirado galimybė tinkamai padalinti vaikus į skirtingas klases pagal amžių ir sugebėjimus. Kiekviena klasė turėjo po mokytoją. Pamokos vykdavo kas antrą sekmadienį. Šįmet turime 4 klases, kurios pritaikytos pamokų vedimui. Kadangi vaikų nėra daug, tai nusprendėme suburti tris vaikų klases: ikimokyklinę, pradinę ir vyresniųjų vaikų, o ketvirta liko tėveliams.

Patalpas iš ABF gauname nemokamai. Finansinę pagalbą kitoms mokyklos išlaidoms (mokymo medžiagai, mokslo priemonėms ir t.t.) gauname iš Lietuvių bendruomenės Švedijoje, Lietuvių mokyklos Švedijoje rėmimo fondo ir mokinių tėvų.

Birželio mėnesį tradicinį mokslo metų užbaigimą gamtoje sujungėme su LBŠ valdybos organizuota vasaros pradžios švente. Bendromis jėgomis kvietimas buvo išsiųstas per populiariausius lietuvių tinklalapius Švedijoje – "litlistą" ir "stolietą". Aktyvesniems nariams skambinome ir prašėme mūsų kvietimą perduoti visiems pažįstamiems. Į šventę mielai kvietėme visus norinčius.

Prie užkandžių stalo kalbasi Klemensas Gumauskas, Eglė ir Andrius Miniotai bei Audronė Vodzinskaitė-Städje

Turbūt visiems, kada nors planavusiems iškylą gamtoje, gerai pažįstamas nerimo jausmas dėl orų prognozės. Ka daryti, jeigu lis? Mes nusprendėme tokiu atveju šventę tiesiog nukelti. Taigi, kaip ten buvo iš tikrųjų, kuomet visą naktį prieš pat didžiąsias iškilmes pliaupė kaip iš

kibiro?! Man ta naktis baigėsi ankstyvu mokytojos Lilios skambučiu – ar renkamės, ar nerizikuojam? Mums bendiskutuojant susidariusią situaciją, lietus pradėjo rimti, o orų pranešėjai buvo vis optimistiškesni. Susiskambinę su kitom šeimom, nusprendėme šventės neatšaukti ir vykti į Hässelby Strand kaip ir buvome planavę.

Vaikams - smagių rungtių ir prizų metas.

Susirinkome visi striukėti, botuoti ir sušalę, bet pamažu išsigiedrijo ir striukes teko nusimesti, o vaikai netgi išsirengė iki trumpikių ir lakstė basi ant ežero kranto. Aktyvi programa taip pat neleido sušalti. Viena iš rungtių buvo kamuolio mėtymas į krepšį, kur tėveliams ir mamytėms reikėjo stipriai pasispausti norint neatsilikti nuo vaikų. Kita rungtis buvo estafetės, kuriose vaikų komanda rungtis su suaugusiųjų komanda. Už šaunų pasirodymą vaikai gavo saldinių ir po medalį. Na, o stiprinomės dešrelėmis bei kitais kepsniais, keptais ant žarijų. Buvo smagu, kad susirinko nemažai lietuvių bendruomenės narių, nepriklausančių mokyklai, bei mūsų moksleivių giminaičių.

Vasara netruko prabėgti, ir mes jau greitai įpusėsime naujųjų mokslo metų rudens semestrą. Šįmet taip pat džiaugiamės, kad gavome patalpas iš ABF. Labai didžiuojamės, kad turime keturias profesionalias bei atsidavusias lietuvių kalbos mokytojas: Lilią Bakanauskaitę, Zitą Öhrström, Agnę Kudirkaitę ir pavaduojančią mokytoją Daivą Juškaitienę. Mokyklos struktūra liko ta pati: trys klasės. Žinoma, būtų smagu, jeigu mokykla galėtų ir toliau tobulėti bei augti. Todėl labai kviečiame kitus vaikus prisijungti prie lietuvių sekmadieninės mokyklėlės. Visi vaikai, kurių gimtoji arba antroji kalba yra lietuvių, nuo 4 metų gali dalyvauti pamokose.

NUKELTA Į 5 PSL.

Lietuvių sekmadieninės mokyklos fondas

Virginija Langbakk

Turbūt visi Lietuvių Bendruomenės Švedijoje nariai žino, kad prieš dvejus metus pirmosios mūsų kartos iniciatyva, p. Gintautui Būgai švenčiant 80-metį, buvo įsteigtas Lietuvių mokyklos Švedijoje fondas. Pirmasis įnašas į fondą buvo surinktas **pirmosios kartos lietuvių**, vėliau papildytas Švedų-lietuvių bendrijos (*Svensk-litauiska föreningen*) Stokholmo filialo parama, ir 2002 metų gale jame buvo virš 18 tūkstančių Švedijos kronų. Pirmieji dividendai, kol kas tik 500 SEK, 2002 metais buvo atiduoti sekmadieninės mokyklėlės žinion.

Šiais metais fondą parėmė Eugenija ir Anders Griff,

kurie, gavę lietuvių kalbos kursų dalyvių sutikimą, į fondą pervedė dalį pinigų, gautų už lietuvių kalbos kursų organizavimą ir dėstymą, t.y. 2 818 kronų.

LBŠ labai dėkoja fondo rėmėjams ir skatina kitus Švedijos lietuvius paremti mokyklos fondą. Jaunimo Švedijoje yra daug, mokyklėlės mums labai reikės, o tą paramą, kurią kiekvienas iš jūsų atsiųsite šiandien, atsiims jūsų vaikai ar anūikai.

Kas galime, paremkime lietuvių mokyklą!
Bankgironummer 5419-3131, Litauiska Barnskolefonden.

Narystė ir nario mokestis

Daiva Eskilsson

LBŠ išdininkė

Kaip bet kuri visuomeninė organizacija mūsų bendruomenė ir jos valdyba planuoja savo veiklą pagal iš nario mokesčio ir aukų surinktas lėšas. Nors ir nedidelis, bet tik laiku sumokėtas šimto kronų mokestis nuo šeimos, suteikia mums galimybę iš anksto numatyti ir organizuoti renginius, susitikimus ir vakarones bendruomenės nariams; efektyviau paskirstyti lėšas mokyklėlei, naujai įsisteigusioms

darbo grupėms, laikraščiu, bendruomenės archyvui ir pan.

Pagal Bendruomenės statutą "LBŠ nariai privalo sumokėti kasmetinį nario mokestį per pirmuosius du mėnesius po visuotinio susirinkimo".

LBŠ valdyba labai ragintų visus, kurie iki šiol nesumokėjo nario mokesčio, kuo skubiau pervesti mokestį LBŠ Postgiri 223029-0 arba susimokėti grynais išdininkei.

Konkursas

Konkursas LBŠ emblemai sukurti. Reikalavimai: emblemoje panaudoti Lietuvių bendruomenės Švedijoje užrašą lietuviškai ir švediškai (Litauiska Föreningen i Sverige) bei pateikti kiekvienos emblemos 2 variantus: spalvotą ir nespalvotą. Atributų bei technikos panaudojimas paliekamas dailininko nuožiūrai.

Šiuo metu jau yra 5-6 kandidatai iš Lietuvos, JAV bei Švedijos. Manome, kuo daugiau pasiūlymų, tuo

lengviau bus išsirinkti geriausią. Todėl konkursas pratęsiamas iki 2004 sausio 1 dienos. Paskubėkite vėluojantys, nes vėliau konkursas nebebus pratęsinėjamas.

Laimėtojas gaus piniginių prizą 1000 SEK. Pasiūlymus siųsti adresu: Audronei Vodzinskaitei-Städje, Ormingeringen 55B, SE-132 33 Saltsjö-Boo, Sweden arba audrone@qedata.se

LBŠ valdyba

ATKELTA IŠ 4 PSL. TĘSINYS STRAIPSNIO "LIETUVIŲ SEKMADIENINĖ MOKYKLA"

Pamokos vyksta kas antrą sekmadienį ABF patalpose Sveavägen 41, 4 aukšte 10:15. – 12:00. Pertrauka 11:00 - 11:15. Per pertrauką vaikai lengvai užkanda. Maistą atsineša patys. Rudens semestro grafikas: Rugsėjo 7, 2; spalio 5, 19; lapkričio 9 ir 23; gruodžio 7.

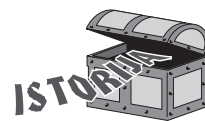
Gruodžio 13 dieną mokyklėlės vardu kviečiu visus į jau tradicinę lietuvišką Kalėdinę eglutę. Labai džiaugia-

mės, kad šįmet kaip ir pernai esame maloniai kviečiami švęsti Ambassadoriaus rezidencijoje, Strandvägen 53. Kviečiame visus ir prašome apie tai pranešti savo draugams bei pažįstamiems. Jeigu turite klausimų apie mokyklėlę ar Kalėdinę eglutę, prašau skambinti man telefonu 08-655 42 28 arba tėvų komiteto nariui Evaldui Laurenčikui 08-733 36 86.

Lietuviai ir Švedijos vidaus politika XX a. 5-ajame dešimtmetyje

Dr. Sigutė Radzevičienė

Vilniaus pedagoginis universitetas

Lietuvos ir Švedijos kontaktai, jų istorinė, kultūrinė, politinė plėtra dar tebėra neišsemtas dviejų tautų patirties aruodas. Kad ir į kokią tautinės saviraiškos sritį, kad ir į koki istorinį laikmetį mestume žvilgsnį, rasime įdomių, keistų, o kartais sunkiai paaiškinamų to ryšio aspektų.

Šįsyk palikdama nuošalėje pozityvią švedų-lietuvių tarpusavio kontaktų prasmę, norėčiau prisiliesti prie dramatiškos patirties. Nors per ilgą istorijos bėgsimą skriaudų būta ne vienos, kaip, beje, bene visų kaimyninių tautų likimuose, susitelkime ties XX a. 5-uoju dešimtmečiu. Turiu galvoje tuometinę Švedijos politinę situaciją, tiesiogiai paveikusia ankstyvojo pokario grupės lietuvių likimus, o vėliau nemenka dalimi lėmusią paradoksaliai negausų lietuvių pokario egzilį šioje Skandinavijos šalyje.

Pateiksiu viešai dar nepublikuotą medžiagą, sukauptą Stokholmo valstybiniame archyve (Stockholms Riksarkiv), Baltų archyvinėje sekcijoje, bei 5-ojo dešimtmečio Švedijos periodiką. Bandysiu chronologiškai rekonstruoti 1945/46 metų taip vadinamą „Baltų pabėgėlių bylą“ ir pamąstyti apie šio vieno įvykio poveikį bendresniam tautų psichologiniam sambūviui.

Gana paradoksalu, kad kaimynų – švedų ir lietuvių – istorinės būties bei tautinio savitumo pėdsakai tarpusavio kultūrinėje XX amžiaus atmintyje nėra itin ryškūs. Turėdama tai galvoje, norėčiau trumpu istoriniu ekskursu įvardinti ženklius lietuvių-švedų sankirtas bei sąsajas. Kad švedų būta Lietuvoje, o lietuvių – Švedijoje, liudija jau lietuvių kalbos žodynas, nusakantis to meto prekybinių tarpusavio santykių pobūdį. Tokius ryšius esant patvirtino ir Henrikas Latvis XII a. kronikoje, aprašydamas Rygos vyskupo Alberto priesakus vietiniams pirkliais. Iš tikrųjų nėra lengva nuosekliai atsekti lietuvių kelius Švedijon ir atgal, kadangi kontaktai, atspindį istoriniuose šaltiniuose, buvę, rodos, gana sporadiški.

Neišliko, pavyzdžiui, jokių oficialių duomenų apie lietuvius, gyvenusius Švedijoje viduramžiais, nors nėra abejonių, kad žmonės kėlėsi per jūrą visais laikais. Pirmuosius užrašus, kurie pamini lietuvius Švedijoje, galima aptikti Vysbio (Gotlando saloje) dominikonų knygose: tai dviejų karių vardai, įrašyti žemaitiškai (Zenkevicia ir Letowe).

Lietuvos ir Švedijos istoriniai šaltiniai pateikia duomenų apie tai, kad Suomijos kunigaikštis, vėliau tapęs Švedijos karaliumi, Jonas III 1562 m. Vilniuje susituokė su Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto seserimi

Kotryna (1, 346). Tačiau kas išvyko su naujosios karalienės svita į Švediją, koks tų lietuvių likimas – nežinoma.

XVI a. pabaigoje Švediją, Lietuvą ir Lenkiją valdė vienas karalius – Zigmantas Vaza. Jo, uolaus kataliko, vaidai su giminaičiais liuteronais lėmė karaliui nesėkmingą karjerą: po septynerių metų jis buvo priverstas arsisakyti Švedijos sosto, o buvusi realia švedų-lietuvių-lenkų sąjunga taip ir liko istorine vizija...

Vėlesniojo karaliaus Karolio X Gustavo karas su lenkais palietė ir Lietuvą. Šio karo metu mažai betrūko, kad Lietuva ir Švedija susivienytų, nes lietuviams reikėjo švedų pagalbos kariaujant su rusais (1, 500). Unija su švedais buvo pasirašyta Kėdainiuose 1655 m., bet taip niekada netapo realybe, nes švedų kariuomenė įžengė į Lietuvą ne kaip sąjungininkė, o kaip užkariautoja. Paskutinišyk švedų armija Lietuvą aplankė Didžiojo Šiaurės karo metu (1700-1721 m.)... Tačiau Švedijos ir Lietuvos kontaktų nenulėmė vien tik karo veiksmai. Švedija yra padėjusi Lietuvai vėliau, kada caro priespauda XIX a. pabaigoje paskatino didesnę emigraciją iš Lietuvos. Daugiau ir konkretnes informacijos išliko apie tuos žmones, kurie Švediją iš Lietuvos pasiekė po 1863 m. sukilimo ir vėliau – Rusijos caro valdymo laikotarpiu (2).

Lietuvių kultūros pėdsakai Švedijoje ima ryškėti XX a. pirmaisiais dešimtmečiais. 1915, 1917 metais Stokholman renkasi lietuviai į savo I-ąją ir II-ąją konferencijas. Nuo 1917-ųjų Švedijos sostinėje ima veikti Lietuvių spaudos biuras, kurį tvarko rašytojas Ignas Jurkūnas-Šeinius (3, t.9). Lietuvos nepriklausomybės laikotarpiu (1918-1940) Švedijoje gyveno gana negausus lietuvių skaičius: tai pasiuntinybės tarnautojai, studentai stipendininkai, besimoką Švedijos universitetuose (3, t.16).

1940-aisiais Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, tik pavieniai žmonės iš užimto krašto pasiekė Švediją. Masiškiau čia keliamasi 1944 m. rudenį, tačiau emigracija nuslopsta kartu su Antrojo pasaulinio karo pabaiga. Paskutinioji lietuvių grupė į Švediją atvyko 1945 m. rugpjūčio 20 dieną. Tai buvo 11 kalinių iš Stuthofo koncentracijos stovyklos, kuriuos į Švediją atgabeno Raudonasis Kryžius (2, t.14). Vienintelis paliktas legalus kelias, atviras pabėgėliams, buvo kelias per Vokietiją, ir lietuviai pasinaudojo šia galimybe. Iš 75 000 lietuvių pabėgėlių į Vakarus tik apie 500 žmonių pateko į Švediją, o vėliau čia pasiliko apie 100 (3, t.19). Šį procesą galbūt sąlygojo ir vadina moji „Baltų pabėgėlių byla“. Pamėginkime rekonstruoti šios politinės tragedijos eigą.

1945 m. gegužės 9 d. iš Liepojos apsupimo į Gotlando salą atvyko ten buvusio lietuvių savisaugos bataliono 9 kariškiai Vermachto uniformomis (tai majoras Pranas Ambraziūnas, gydytojas Vincas Zenkevičius, kapitonas Voldemaras Langis, vyr. leitenantas Jonas Jančys, vyr. Juozas Plevokas, leitenantas Vincas Lengvelis, leitenantas Soteris Vosylius, puskarininkis Vacys Ingelevičius, eilinis Stasys Dranseika) (3, t.10). Lietuvių komiteto Švedijoje archyvinė medžiaga nurodo bendrąsias pastabas apie pabėgėlius: “jie išlipo Gotlando saloje civiliais rūbais arba tik dalinai vokiškais darbo rūbais, be jokių paženklinimų ir ginklų. Visi jie užpildydami anketas pasisakė esą nepriklausomos Lietuvos karininkai ar atsargos karininkai. Būdami nepaprastai kantrūs lietuviai ir tikėdamiesi, kad juos pagaliau apklausinės, jie nekėlė aikštėn šios nepaprastai svarbios aplinkybės.” (1, t.15). Tuometinė Švedijos vy-

riausybė, stodama į Jungtinių Tautų Organizaciją, buvo pasižadėjusi vykdyti Vakarų sąjungininkų reičiui padiktuos kapituliacijos sąlygas, tarp kurių buvo ir tokia: “Kapituliacijos dieną reicho karys privalo kapituliuoti tam sąjungininkui, kurio fronte jis buvo kapituliacijos metu...” (3, t.20). Ši sąlyga tapo švedams formalia dingstimi išduodant Sovietų sąjungai 167 Baltijos šalių pabėgėlius (7 estus, 151 latvių, 9 lietuvius). Istorija, šiandien atklystanti sausa faktų ir skaičių kalba, iš archyvinių puslapių prabyla dramatiškais žmonių likimais.

PABAIGA KITAME NUMERYJE

Literatūra:

- 1,3. Šeinaus archyvas. – Riksarkivet.
2. Lietuviai Švedijoje.
4. Ny dag. 1945.XI.

Truputis statistikos: Švedijos lietuviai šiandien

Eglė Marcinkevičiūtė

Lietuvos Ambasados duomenimis, prieš metus Švedijoje gyveno 800 lietuvių, turinčių pastovų leidimą gyventi Švedijoje. Šiomet, žinoma, jau kiek daugiau. Be to, į šį skaičių neįeina lietuviai, atvykę į Švediją studijuoti, ir lietuviai- Švedijos piliečiai. Taigi dabar Švedijoje

gyvena ne mažiau kaip 1000 lietuvių. Referendume dėl Lietuvos priėmimo į Europos Sąjungą š. m. gegužės mėn. Švedijoje balsavo 400 lietuvių. Apie 30 iš jų buvo atvykę iš Lietuvos, tačiau visi kiti- Švedijos lietuviai.

LBŠ biblioteka

Audronė Stādje

Yra ir tokia. Dar labai nedidelė, besikurianti. Kelis metus paklaidžiojusi visais pasviečiais, galų gale buvo ponios ambasadorienės Rūtos Zapolskienės maloningai priimta ir priglausta mums visiems prieinamoje vietoje Strandvägen 53, Stokholme.

Knygų skolinimasis, keitimasis gali vykti tik per LBŠ susitikimus. Kreipkitės šiuo klausimu į valdybos nares arba į mane, Audronę, visus šiuos metus dirbusią bibliotekininkės darba.

Bibliotekėlę šiuo metu sudaro trys vaizdajuostės, viena audiokasetė ir apie 180 knygų egzempliorių. Yra keletas romanų, apsakymų rinkinių tiek lietuvių, tiek užsienio autorių, tačiau didumą sudaro knygutės vaikams ir

mokomoji literatūra, dovanota daugiausia Tautinių mažumų ir išeivijos departamento, Vasario 16-osios gimnazijos bei pavienių asmenų: Eugenijos Griff, Aldonos Vasaitytės-Sehgal. Kai kurie dovanotojai liko nežinomi, nes knygos,ėjusios per įvairių žmonių rankas, pasiekė adresatą, tačiau ant lydraščių nenurodyti siuntėjai buvo laikui bėgant užmiršti. Pagal įrašus ant knygų galima numanyti, kad mažiausiai viena siunta bus atėjusi iš JAV. Biblioteka neturi jokių lėšų, gal ateity bus numatyta skirti dalį jų iš LBŠ išdo, tačiau dabar visa parama yra dovanos. Todėl dėkojame visiems prisidėjusiems prie bibliotekos įkūrimo ir kviečiame prisidėti prie jos augimo.

LBŠ valdybos rinkimai

Maloniai primename, kad kitų metų vasario mėn. 14 d. vyksiantis Lietuvių Bendruomenės Švedijoje susirinkimas bus rinkiminis. Jo metu rinksime naują valdybą ir pirmininką/-ę. Todėl jau dabar raginame siūlyti rinkimų komisijai kandidatus - visus, turinčius naujų idėjų ir noro joms įgyvendinti bei pasiryžusius paaukoti dalį savo laisvalaikio.

LBŠ valdyba

RINKIMŲ KOMISIJA:

Teresė Būga	08-777 05 28
Indrė Bilevičiūtė Ljungar	08-653 00 93 indre@ljungar.se
Antanas Romas	0155-26 87 62 antanas.romas@eskonsult.se

LBŠ sveikinimai

Klemenso Gumausko jubiliejus

Spalio mėnesį savo 85-ųjų gimtadienį šventė mūsų buvęs ilgametis bendruomenės pirmininkas Klemensas Gumauskas. Klemensas yra vienas iš aktyviausių LBŠ narių ir dalyvauja visuose bendruomenės renginiuose. Valdyba labai vertina jo patarimus, ilgametę patirtį ir atsidavimą lietuvių bendruomenei.

Pasaulio lietuviai Klemensą pažįsta ne tik kaip ilgalaikį LBŠ pirmininką, profesionalų vertėją, bet ir kaip malonų, geraširdį ir linksmą optimistą.

Visų lietuvių Švedijoje vardu nuoširdžiausiai sveikiname Klemensą Gumauską ir linkime ilgų, sveikatingų metų.

Nauji bendruomenės nariai

Sveikiname naujus Lietuvių Bendruomenės Švedijoje narius! Jais tapo: Agnė Andersson, Violeta Bučinskaitė Ulfendahl, Birutė Bunkutė, Jolita Dörmann, Alina Popruženko, Simona Sankauskaitė, Lilia ir Magnus Bergendorff, Rosita Rainienė ir Bengt-Åke Blomstrand, bei jų vaikai Berta ir Juta.

Raginame ir kitus lietuvius, naujai atvykusius ar ilgiau gyvenančius, papildyti Bendruomenės gretas. Kartu bus įdomiau ir linksmiau.

LBŠ valdyba

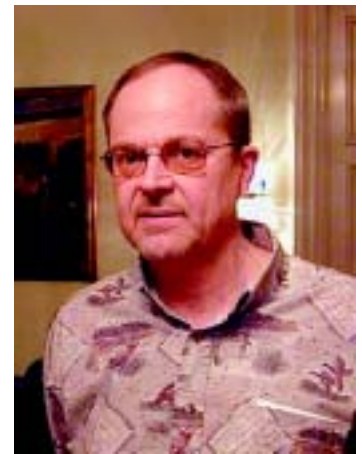
Dėkojame

Valdyba nuoširdžiai dėkoja Klemensui Gumauskui, Valentinui Vilkėnui ir Algiui Vilkėnui už aukas Lietuvių bendruomenės kasai.

Anderso Griffio jubiliejus

Šį rudenį visų mūsų gerai pažįstamas ir gerbiamas LBŠ narys Andersas Griffas atšventė jubiliejų. Andersas padėjo ne tik daugeliui Lietuvos mokyklų, vaikų namų ar įvairioms įstaigoms, bet savo energiją aukėjo ir Vasario 16-osios švenčių ruošimui bei Lietuviškos sekmadieninės mokyklos remimui.

Lietuvių Bendruomenė Švedijoje, jos Valdyba ir visi geri pažįstami bei draugai prisijungia prie sveikinimų Andersui Griffui: stiprios sveikatos, ilgiausių metų ir nesibaigiančių idėjų, kaip iki šiol!

Ramunės ir Anderso jungtuvės

Birželio mėnesį aukso žiedus sumainė buvusi LBŠ pirmininkė Ramunė Molytė ir Anders Permatas. LBŠ valdyba nuoširdžiausiai sveikina Ramunę ir Andersą sukūrus šeimą!

Linkime neblėstančios meilės, namų židinio jaukumo bei gausios šeimynos!

Dėkojame

Valdyba nori pareikšti ypatingą padėką Thomasui Nyström, kuris, nors ir nėra LBŠ narys, randa laiko ir noro padėti valdybai organizuojant didesnius renginius.

LBŠ INFORMACINIS LEIDINYS, Nr. 2

LEIDŽIA: LBŠ valdyba

PIRMININKĖ: Virginija Langbakk

Skravvägen 25 B, SE-141 72 Huddinge
virginijalangbakk@hotmail.com tel.: 08- 657 14 20 (d.)

SEKRETORĖ: Eglė Marcinkevičiūtė,

Studentbacken 25/712, SE-115 57 Stockholm,
megle@hotmail.com tel.: 08-662 93 69

SVETAINĖ: www.qedata.se/lbs

2003m. lapkritis

LBŠ POSTGIRO 22 30 29-0

LBŠ E-PAŠTO ADRESAS: lbsvaldyba@hotmail.com

TIRAŽAS: 100 vnt.

KAINA: 10 SEK, LBŠ nariams - nemokamai

DIZAINAS IR MAKETAS: Audronės Städje

NUOTRAUKOS: Jörgen Städje

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti atsiųstus straipsnius ir skelbimus.